

Több mint konferencia...

Országos gyermekkönyvtáros konferenciát rendezett az esélyegyenlőségről az MKE Gyermekkönyvtári Szekciója és a sárospataki Zrínyi Ilona Városi Könyvtár a múlt év novemberében.

Budavári Klára szekcióelnök a konferencia témaválasztását azzal indokolta, hogy a könyvtárakban egyre gyakrabban jelenik meg egy különleges megközelítést, bánásmódot igénylő ún. fogyatékkal élő (értelmi sérült, Down-kóros, hallás-, látáskárosult, mozgáskorlátozott, hiperaktív, diszlexiás, diszgráfias, viselkedés-problémás stb.) vagy hátrányos helyzetű gyermek-használói kör. Pedagógusaik, gondozóik, szüleiik mind gyakrabban kérik, hogy ellátogathassanak a könyvtárba, s ott számukra tartalmass, nekik megfelelő programot biztosítsanak. A gyerek-könyvtárosok igazi kihívásnak érzik ezeket a feladatokat. Még nincs „kitaposott” útjuk ebben a témában (mint az egészséges, „átlaggyerekek” foglalkoztatásához), de azt tudják, hogy a könyv és az olvasmányélmény, valamint a könyvtári környezet nyújtotta lehetőségek és a könyvtáros személyes hatása mind befolyással lehet a sérült gyermek személyiségére is. „Nyitottak vagyunk, szeretettel és biztonságos környezetet biztosítunk a számukra. Keressük a kapcsolódási pontokat, közös programokat is szervezünk, hogy a többi könyvtárhhasználónk is elfogadja őket” – fogalmazott a szekcióelnök a konferenciáról tudósító tv-riporternek. Ehhez a tevékenységhez pedig szükséges egymás folyamatos szakmai, módszertani és érzelmi megerősítése, a tapasztalatok cseréje, az új ismeretek megszerzése, az állandó tájékozódás, kitekintés – a szakmán túlra is. Ebben a mondatban el is soroltam a konferencia szerkezeti elemeit, felépítésének főbb csomópontjait. Éppen ezekhez az igényekhez igazították a szervezők a programot.

A kétnapos tanácskozás házigazdája, *Halász Magdolna* igazgatónő, nyitóelőadásaiban épp csak ízelítőt adott abból a sokrétű tevékenységből, ami Sárospatakon folyik a gyerekek esélyegyenlőségének megteremtése érdekében: a speciális iskolákkal, óvodákkal való együttműködés, saját könyvtáruk sajátos célokat szolgáló állományrészeinek gondos fejlesztése, a kifogyhatatlan ötletgazdagság a módszerek és formák alkalmazásában, a könyvtár kisugárzása kistérségük településeire, valamint a határon túl élő gyermekekre is, végül a „segítők segítése” szakirodalommal, műhelymunkával – amint a szóban forgó szakmai rendezvény is mutatja.

A továbbiakban hallottunk hiteles és meggyőző, professzionális gyermekkönyvtárosi előadásokat *Kucska Zsuzsától* (FSZEK, Budapest), *Koleszár Mártától* (Katona József Könyvtár, Kecskemét); új eljárásokat, módszereket ajánló, azok megtanulhatósága mellett érvelő bemutatókat *Némethné Kapus Krisztinától* és *Regéci Mártától* (Petőfi Sándor Városi Könyvtár, Kiskunfélegyháza) a drámapedagógia, a biblioterápia alkalmazási lehetőségeiről *Bartos Évától* (Könyvtári Intézet, Budapest).

A fent említett „kitekintés” nyújtása, a látókör tágítása érdekében *Szoleczky Emese* (Hadtörténeti Múzeum, Budapest) a hazai és külföldi közgyűjtemények akadálymentesítési tapasztalatait osztotta meg hallgatóságával. *Kókayné Lányi Marietta*, a Gyermek Ház (Budapest) elnevezésű speciális iskola vezetője a sérült gyerekek integrált oktatásának hatékonyságáról szóló, *Tunyogi Erzsébet*, a Gyógyító Játsszóház (Budapest) vezetője pedig a játékerápia alkalmazási lehetőségeit bemutató előadásával – nyugodtan mondhatjuk – lenyűgözte közönségét.

Két olyan kiemelkedő szaktekintély is előadott a konferencián, akikkel úgy van az ember: beszéljenek bármiről, csak minél tovább hallgathassuk őket...! Az első napon *Vekerdy Tamást*, a másodikon *Gabnai Katalint* üdvözölhették körükben a gyermekkönyvtárosok. Nagyívű, szuggesztív gondolataik széles összefüggésrendszert rajzoltak fel, amelyben a jelenlévők el tudták helyezni önmagukat, és amelyben értelmet kapott saját tevékenységük is.

Azt talán mondanom sem kell, hogy a két nap alatt temérdek hasznos információ cserélt gazdát továbbképzési lehetőségekről, honlapokról, módszerekről, rendezvényekről, szakmai partnerekről, mint ahogy azt sem szükséges bizonygatnom, hogy a házigazdák közismert vendégszeretete mennyi kedves, változatos kiegészítő programmal tette élményszerűvé a konferenciát!

Ezek említésével együtt sem tűnik többnek a beszámoló, mint szikár programismertetésnek. Mire hát akkor a címnek választott hangzatos szófordulat?! Nem, nem reklámfogás, nem divatkövetés, erről mindenkit biztosíthatok! Hazafelé tartva a konferenciáról, még egyszer végiggondolva az eseményeket, megértettem, hogy a sárospataki tanácskozást nem lehet csak önmagában értékelnünk. Megelevenedett bennem egy nyári szakmai program emléke. Mint emlékezetes, a 2004. évi miskolci vándorgyűlés központi gondolata „A könyvtár – esély a jövőhöz” volt, és a könyvtárral mint az esélyteremtés egyik fontos színterével foglalkozott, és ennek keretében tartott igényes, tartalmas és rendkívül sikeres programot a gyermekkönyvtáros szekció a hátrányos helyzetű gyerekek és a könyvtár, az olvasmányélmény összefüggéseiről. A két esemény szerves egységet képez. Sőt! A szálak visszavezethetők a még néhány hónappal korábbi, 2003 decemberében a FSZEK-ben tartott IBBY (Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsa) konferenciáig, amely *Teljes élet vagy az élet teljessége* címmel a sérült gyermekek és az olvasásélmények kapcsolatát igyekezett feltárni. Gyanítom, hogy ha tovább folytatnám az időben visszafelé történő keresést, akkor egy folyamatos láncolatot találnék, felfűzve rajta a gyermekkönyvtárosoknak a témához különféle módon kapcsolódó fontos kérdéseit és válaszait. Vagyis nagyon tudatosan, következetes szakmai programsorozatot építettek fel az idők folyamán, érzékenyen és felelősséggel előkészülve mintegy arra a stratégiai feladatra is, amit a magyar könyvtárügy fogalmazott meg a 2003–2007-es időszakra, jelesül a hátrányos helyzet enyhítésére, az esélyek kiegyenlítésének fokozatos elérésére. Igen, arról van szó, hogy elköteleződtek egy ügy iránt, s azt nem csak a szívükkel akarják jól csinálni, hanem szakmailag is hatékonyan. Professzionálisan. Ennek felismerése lelkesített fel engem is, a némiképp kívülállót.

A sors szeszélye folytán éppen tíz évvel korábban és éppen Sárospatakon, ugyancsak egy szekcióprogram keretében fogalmazhattam meg elismerő szavakat a gyermekkönyvtárosok nyitottságáról, fogékonyságáról, problémaérzékenységéről, kezdeményezőkézségéről. Most nagy örömmel állapíthatom meg, hogy mindez azóta is épp olyan igaz és hiteles.

A rájuk váró feladat azóta sem lett kevesebb, az ún. egyéb feladat inkább több, mint például éppen most, uniós csatlakozásunk után, az esélyegyenlőség megteremtését célzó könyvtári elvárás. Mivel a létszám nem lett magasabb intézményeinkben, sőt, a munkaórák száma sem, és a nagyrészt összevont felnőtt–gyerek könyvtárakban a szakterületi foglalkoztatás sem mindig biztosítható – bizony, nem könnyű ilyen következetesen és céltudatosan haladni a vállalt úton. Ráadásul ezt az utat „mosollyal, szeretettel, elfogadással, empátiával, olvasmányélménnyel” kívánják kikövezni – hogy ismét *Budavári Klára* szavait idézzem.

Azt hiszem, a gyermekkönyvtárosok a legfontosabb tényezővel kezdték el a fogyatékkal, illetve segítséggel élő gyermekek korlátainak lebontását: a morális akadálymentesítést máris sikerült megvalósítaniuk!

Bartos Éva

„A nagy könyv” program Angliában és Németországban

A *nagy könyv* címmel hamarosan nálunk is indul egy olvasást népszerűsítő műsorsorozat, amelyet külföldi licenc alapján a köztévé főgigáirozni. Hasonló műsorok már több országban mentek: Angliában „The Big Read” (lefordítva kb. A nagy olvasnivaló), Németországban „Unsere Besten – Das grosse Lesen” (A legjobbak – a nagy olvasás) címmel futott a műsor. A könyvtárak mindkét helyen kitüntetett szerepet kaptak a lebonyolításban, ezért tavaly novemberben, a magyarországi program előkészítési szakaszában, a könyvtárak lehetséges szerepét keresve és a könyvtárak részéről bevont szakértők munkáját segítendő a Könyvtári Intézet két munkatársa áttekintette a külföldi tapasztalatokat. Összeállításukat itt adjuk közre.

ANGLIA

A „The Big Read” programot 2003 márciusától országos kampány keretében készítették elő, lebonyolításában több szervezet vállalt szerepet. A BBC2 a képernyőn, valamint on-line és nyomtatott promóciós anyagokkal hívta fel a figyelmet, a National Literacy Trust az iskolákban és főiskolákon hirdete a projektet, a Booktrust az egyéni olvasókkal és az olvasóklubokkal foglalkozott, a könyvtárak tevékenységét pedig a nemzeti könyvtárfejlesztési bizottság, a The Reading Agency segítette. A program utolsó szakaszában az év során megszavazott legjobb 21 művet mutatták be a BBC2 csatornán 2003. október 18. és december 13. között. A szavazás eredményeképpen az Egyesült Királyság lakosainak legkedveltebb

regénye J. R. R. Tolkien *A Gyűrűk Ura* című műve lett. A program az olvasás élményét állította a középpontba, a „kedvenc könyv” kiválasztására bátorított, s ezáltal hallatlanul népszerű lett a lakosság körében.

Az alábbi rövid összegzés a The Reading Agency honlapjáról letölthető beszámoló, dokumentumok és három vidéki közkönyvtár (Derbyshire, Norfolk, Walsall) esettanulmánya alapján készült.

Bár kezdetben bizonyos könyvtárosok részéről némi ellenérzés volt tapasztalható amiatt, hogy a program arculatát a BBC szabta meg, végül a legtöbben lelkesen vettek részt a Big Readdel kapcsolatos könyvtári promóciós tevékenységekben. A beszámolókból kiderült, hogy a Big Read végeredményben kedvező lehetőségeket nyújtott a közkönyvtárak számára, mivel:

- A média által jelentősen támogatott olvasási kampány izgalmas légkört teremtett, amelyben az emberek fogékonyabbá váltak a könyvekkel, az olvasással, a könyvtárral kapcsolatos témákra.
- Megerősítette a könyvtár helyi közösségeket összetartó szerepét: a könyvtárak rengeteg rendezvényt szerveztek, amelyek tovább erősítették a társadalmi befogadás gyakorlatát.
- Láthatóbbá tette mindazt a munkát, amelyet az olvasás ösztönzésére a könyvtárak küldetésüknél fogva nap mint nap végeznek.
- A Big Read mint újszerű olvasási kampány megmozgatta a könyvtárak dolgozóit, és a kreatív légkörben sok új fejlesztési elképzelés született.
- Az akció új olvasókat vonzott a könyvtárakba, a meglévő olvasóklubok felélénkültek.
- Az akció során a könyvtárak új partnerkapcsolatokat alakítottak ki (pl. az önkormányzatokkal, más intézményekkel, a helyi médiával), amelyek a további együttműködés alapjai lehetnek.
- A programban való részvétel most először nyújtott lehetőséget arra, hogy a brit közkönyvtárak ne egyénileg, hanem összehangoltan, országos hálózatként vegyenek részt egy olvasási kampányban, ezzel megkönnyítve a bevált gyakorlatok és tapasztalatok cseréjét.

Néhány példa könyvtári programokra

A könyvtárak számos érdekes tevékenységet találtak ki a Big Read keretében. Konkrét ötleteket és esettanulmányokat felsoroló dokumentumok találhatóak a The Reading Agency honlapján „The Idea Bank” és „The Big Read Resource Bank” címmel. Az alábbi példák ezekből a dokumentumokból, valamint a derbyshire-i, a norfolki és walsalli könyvtárak esettanulmányaiból (http://www.readingagency.org.uk/html/download_details.cfm?e=26) származnak:

- A legtöbb könyvtár a kampány egész ideje alatt tartó kiállítást szentelt a Big Read keretében megszavazott könyveknek. A Big Read központi témái alapján frissítették a kiállításokat.
- A könyvtárak a helyi sajtóban rendszeresen hirdették programjaikat, együttműködtek a helyi tévével és rádióval.
- A nagyobb rendezvények támogatásához külső szponzorokat (cégeket, kiadókat) kerestek.

- Több könyvtár megszervezte a helyi lakosság saját könyvlistájának megszervezését is, majd ezt összevetették az országos listával. Voltak különböző kategóriákban meghirdetett helyi szavazások is, pl. ifjúsági kategória és az otthonukból kimozdulni nem tudó olvasók kategóriája. Egyes könyvtárak közvélemény-kutatást készítettek arról, mennyire ismerik a lakosok a legjobb száz könyvet.
- Némely könyvtárak a kedvencek mellett az olvasók által a legrosszabbnak ítélt könyvek listáját is megszavaztatták.
- Egy zsákbamacska-szerű játék („The Lucky Dip”) könnyítette meg a „legjobb 100”-ból vagy a könyvtárhasználók által megszavazott könyvek közül kikölcsonzendő könyvek kiválasztását: az olvasók húztak egy cédulát, a tájékoztató pulthoz járultak, s ott megtudták, melyik könyvcímnek felel meg a cédula.
- Az Angliában nagy hagyománynak örvendő olvasóklubok a Big Read keretében jelölt könyvekből válogattak, sok olvasóklub megszavazta a saját „legjobb 20” listáját.
- Nagyobb könyvtárak igyekeztek író-olvasó találkozókat is szervezni.
- A könyvtárosok „kirándultak” egy másik helyszínre (múzeumba, felkapott bárba, pubba, de akár a helyi kulturális fesztiválokra is), magukkal vitték a könyveket, és beszélgetést kezdeményeztek róluk (a bárban kávézás közepette zajlott a találkozó...). A munkatársak könyvtáron kívüli fogadtatása kedvezőnek bizonyult, tovább erősítette a könyvtár pozitív megítélését, és új beíratkozásokat is eredményezett.
- Bizonyos könyvtárak a Big Read kapcsán bevásárlóközpontokban is kiállították a könyveket (a könyvtárat népszerűsítve) azzal a céllal, hogy új könyvtáritagokat toborozzanak.
- A könyvtárak igyekeztek olyan intézményeket is bevonni a programba, mint az idősek otthona és a helyi börtön stb.
- A programok olyan, könyvtárba nem járó csoportokat is megcéloztak, mint a menedékjogot kérők, a számítógépet és internetet nem használó felnőttek, a tizenévesek stb.
- A csökkentlátó olvasócsoportok számára hangos könyv formájában tették elérhetővé a könyveket.
- Helyi hírességek, az önkormányzat képviselői, de akár maguk a könyvtárlátogatók is lefőnyképeztethették magukat kedvenc könyvükkel, a fotókat A/4-es méretű „kispóster” formájában, kommentárokkal együtt a könyvtárban rendezett kiállításon használták fel.
- Közismert helyi lakosokat (tanárok, postások, rendőrök stb.) kértek meg arra, hogy beszéljenek kedvenc könyvükről.
- A walsalli könyvtárba egy híres helyi futballistát is sikerült meghívni a Big Read keretében rendezett találkozóra, amely 115 résztvevőt vonzott.
- Délelőti kávé-, és sítémény- vagy szendvicsfogyasztással egybekötött beszélgetésre hívtak különböző célcsoportokat, ilyenkor az országos „legjobb 100” könyvből tettek ki példányokat (a szendvicseket az olvasók maguk hozhatták be).
- A legtöbb könyvtár honlapjáról közvetlenül lehetett linkelni a Big Read központi honlapjára. Az internethasználatot oktató kurzusok bevették a Big Read honlapját a tárgyalt témák közé.

- A könyvtárak honlapjain – illetve az Angliában kialakult gyakorlat szerint az önkormányzat honlapján – külön menüpontban foglalkoztak a kampánnyal. Itt hirdették meg a programokat, itt tették közzé a könyvtárosok helyi hírességei vagy az olvasóklubok által készített könyvajánlásokat.
- Mivel a Big Read nemcsak az olvasásra, hanem az olvasmányokról való beszélgetésre is ösztönzött, a könyvtárak különös hangsúlyt fektettek arra, hogy az olvasók elmondják, leírják, megosszák egymással véleményüket. (pl. beszélgetések, akciók olyan témákban, mint: „a könyv, amelytől leginkább meghatódtam”; „a könyv, amely legjobban inspirált egy nagy álom megvalósítására” stb.).
- A Big Read során on-line szavazásra is lehetőség nyílt, és ehhez a könyvtárak rendelkezésre bocsátották gépeiket. Egyes könyvtárak a saját helyi lista megszavazásához külön on-line felületet készítettek.
- A „versenyben lévő” könyvekkel, szerzőkkel, sőt szereplőkkel kapcsolatos vetélkedőket (Big Read Quiz) szerveztek különböző célcsoportok számára (pl. családok). Voltak rádiós és on-line vetélkedők is.
- A Big Read keretében jelölt gyermek- és ifjúsági irodalmat a legtöbb könyvtár külön állította ki, s e köré külön programokat (beszélgetés, szavazás, vetélkedő) szerveztek az odalátogató osztályok és napközis csoportok számára.
- A nyári hónapokban olvasótáborokat szerveztek gyerekeknek a „legjobb 100” közé jutott gyermek- és ifjúsági irodalom megismertetésére (az angol könyvtárakban más nyári ifjúsági olvasási programok is folynak, pl. a Reading Maze, amelyet össze lehetett kapcsolni a Big Read promóciójával).
- Jelentős szerep jutott a mozgókönyvtáraknak is. Egy mozgókönyvtárat pl. Big Read-buszként üzemeltettek, amely a szavazás idején egy bevásárlóközpont parkolójában állt.
- Walsallban speciális mozgókönyvtár indult újtárra, amely a vasútállomáson „parkolt”, arra bátorítva az ingázókat, hogy kölesönözzenek olvasnivalót az útra. Ez a kezdeményezés nem kifejezetten a Big Read-hez kapcsolódott, de a Big Read körüli tervezés során született az innovatív ötlet.
- A norfolki könyvtárak együttműködtek a helyi rádióval: az olvasókkal készített néhány perces interjúk segítségével mutatták be a könyveket. Az egyik műsor keretében arról kérdezték őket, milyen messzire vitték a nyáron kedvenc könyveiket (pl. a spanyol tengerpartra). A legtöbbet utazott könyv díjat kapott.
- A könyvtárak megpróbálták elérni a könyvtárba nem járó rétegeket is, pl. a rendezvényeket, vetélkedőket a helyi buszokon is reklámozták

A Big Read befejeztével felmérés készült a program könyvtárakra gyakorolt hatásáról. A dokumentum letölthető „Libraries and The Big Read” címmel a The Reading Agency honlapjáról: http://www.readingagency.org.uk/html/download_details.cfm?e=26.

Balogh Anna

* * *

NÉMETORSZÁG

A programot a ZDF televízió bonyolította le 2004 júliusától októberig a Börsenverein des Deutschen Buchhandels kiadói egyesülettel és a Stiftung Lesen (www.stiftunglesen.de) olvasási alapítvánnyal karöltve. A ZDF honlapján belül a programnak külön honlapja volt (www.dasgrosselesen.zdf.de), és élénk csevegő-fórumot is működtettek (forum.zdf.de/luuk/foren/F817). (Néhány közlemény címe ízelítőül 2004 októberéből a fórumról: *Nem volt fair a kiválasztás; Miért olvasnak a németek szívesen mesekönyveket?; Az olvasók és a nézők nem ezt érdemelnék; Jövőre lesz-e újabb szavazás?; A legtöbb könyv hangoskönyvként is beszerezhető; Önjelölt irodalomkritikusok darabokra szedik a németek kedvenc könyveit; Jó ötlet – rossz kivitelezés*).

A könyvtárakat és az iskolákat is felkérték az együttműködésre. A könyvtárak egyesületének (DBV, www.bibliothekerverband.de) elnöke június 10-én sajtóközleményben deklarálta, hogy „Minden könyvtár be fog kapcsolódni abba a programba, amelynek során a németek kedvenc könyveit kiválasztják!”. Az egyesületet a ZDF kérte fel, hogy partnerként működjön közre, tagkönyvtárai aktívan vegyenek részt az akcióban, ezért cserébe minden könyvtár ingyen megkapta a ZDF könyvtári plakátjait, amelyekkel a programot népszerűsíthette.

A Literaturportal (www.literatur.de) – amely az olvasók, a szerzők, a kiadók, a terjesztők és a könyvkereskedelem számára speciálisan válogatott információkat tesz közzé – arról számolt be, hogy induláskor egy sikeres, éjszakai tévéműsor egyórás különkiadásában egy prominens vendég és egy népszerű tévés személyiség arra biztatta a nézőket, hogy emlékezzenek vissza olvasmányélményeikre, és válasszák ki, hogy nekik melyik a kedvenc könyvük. Elhangzott, hogy ez a kedvenc lehet gyerekkönyv, krimi, regény, verseskötet, klasszikus mű vagy szakkönyv is. A döntésre október 1-jén showműsorban került sor. Ennek keretében a stúdióban írók voltak jelen, és bel- és külföldről is bejelentkeztek ismert alkotók (Ken Follett, Umberto Eco például), hogy üdvözljék a nézőket. A ZDF adását 3,6 millióan nézték, ez 15,4 százalékos piaci részesedést jelentett.

A németek kedvenc könyvei címért indított versenyben minden német nyelven írt, németre lefordított és Németországban akkor kereskedelmi forgalomban lévő könyv indulhatott. Szavazni négy héten keresztül a könyvtárakban, könyvesboltokban vagy az interneten lehetett. A szavazóknak vonzó díjakat is kitűztek (erről közelebbi nem derült ki). 250 ezer szavazat érkezett, köztük ötezer gyermeké: a szavazók kétharmada nő volt, ezért a férfiak által kedvelt krimik teljesen lemaradtak a versenyben. Az első 50 helyezett között nem akadt szakkönyv. Első lett *A Gyűrűk Ura*, a második a *Biblia*, a harmadik Ken Follett *A kanedrális* című műve. Az első húsz között további történelmi tárgyú regények voltak: Noah Gordontól *Az orvosdoktor*, Donna W. Crosstól a *Johanna nőpápa*. A német klasszikusok közül Thomas Mann vezetett a *Buddenbrook-ház*sal (6. hely), és Hermann Hessehez hasonlóan három címmel szerepelt az első ötvenben. Theodor Fontane két címmel volt képviselve. Goethe *Faustja* volt az egyetlen dráma (15. hely). A kortárs német szerzők közül Patrick Süskind, Cornelia Funke és Bernhard Schlink szerepelt. Günter Grass *Bádorglobja* a 48. lett. A külföldi klasszikusok közül Jane Austen *Büszkeség és balítélete* vezetett. J. K. Rowling *Harry Potter*-kötetei közül az elsővel és a negyedikkel szerepelt. Gabriel García Márquez *A*

száz év magánnyal a 36., a *Szerelem kolera idejével* a 42. A Stiftung Lesen a nyertes ötven könyv mindegyikéről ajánló ismertetést készített, amelyet egyeurós postabélyeg ellenében megküldtek az érdeklődőknek.

Az említett Stiftung Lesen sajtóközleményében a következőket emelte ki: a média hatékony eszköz arra, hogy elkötelezetten beszélgetni lehessen az irodalomról, érdeklődést lehessen kelteni egymás kedvenc könyveinek elolvasásához. A könyvtárak pedig arra kaptak a program által lehetőséget, hogy a ZDF tudósítson a tevékenységükről. A ZDF-től plakátokat kaptak, amelyeken meghirdethették a kedvenc könyveket népszerűsítő és az irodalomról szóló rendezvényeiket, beszélgetéseiket, valamint a szavazásra invitálhattak.

A német Berufsverband Information Bibliothek (BIB) könyvtáros egyesület ügyvezető titkára a Könyvtári Intézet programról érdeklődő levelét elküldte a közkönyvtárosok levelezőlistájára (Forum Öffentliche Bibliotheken), ahová több beszámoló is érkezett városi könyvtárakból: Oldenburg, Münster, Herten, Waiblingen, Bad Kreuznach, Neustadt am Rübenberge, Plauen (Vogtlandbibliothek). Ezek szerint:

- A könyvtárak zöme a programot készen kapott vagy saját előállítású plakátokon hirdette, néhányan honlapjukra is kitétték, a versenybe bekerült könyveket kamarakiállításban mutatták be (több esetben a tévéadásra jellemző színeket alkalmazva), és a szavazólapokat az olvasói térben helyezték el.
- Igyekeztek a jegyzékre került könyveket teljességgel beszerezni, vagyis a hiányzó műveket megvásárolni.
- Azt tapasztalták, hogy a versenybe bekerült könyvek iránti érdeklődés, a kölcsönzésük jelentősen megnőtt.
- Néhány könyvtárban speciális előjegyzési rendszert vezettek be az érintett könyvekre.
- A helyi lapok általában figyelemmel kísérték az egész akciót.

Münsterben a hiltrupi kerület St. Clemens könyvtára a helyi könyvkereskedéssel fogott össze, és az országos televíziós programot követően hasonló helyi akciót indított: a hiltrupiak „kedvenc könyvét” keresték. A város másik kerületének (Ochtrup) St. Lamberti könyvtára is csatlakozott ehhez az akcióhoz. A könyvtárak olvasói és a könyvesbolt vevői már a ZDF-programot is nagyon lelkesen fogadták, és örömmel szavaztak újra. A helyi kezdeményezés során nem használtak előre megadott listát, de aki akarta, a ZDF listáját vehette alapul. Postai úton és e-mailben szavazhattak az olvasók. Amikor erről beszámoltak, még izgalommal várták, hogy mennyire vág egybe a helyi és az országos lista. A két kerület eredményeit is össze fogják hasonlítani. A szavazásban résztvevőket díjazák: könyveket nyerhetnek, az első tíz helyezett műből egy-egy példányt.

A Stiftung Lesen munkatársa, Claudia Austermann érdeklődésünkre elektronikusan leülben a következőket írta: „Az összes német könyvtárat felszólítottuk, hogy a »klasszikus feladatokat« (az olvasmányok rendelkezésre bocsátása és népszerűsítése, a plakátok kifüggesztése, a kampányról való tájékoztatás stb.) mellett szervezzenek különböző akciókat is. Sok könyvtár csatlakozott és állt elő saját ötletekkel. Mivel Németországban közel tízezer könyvtár működik, és nem kértük tőlük, hogy jelentsék be a programhoz kapcsolódó tevékenységeiket, nem tudok konkrét adatokkal szolgálni. Egyes településeken a közkönyvtárak kisebb-na-

gyobb kiállításokat, beszélgetéseket szerveztek a kedvenc könyvekről. Az akció hatalmas sikert aratott, és óriási érdeklődést váltott ki.”

A programnak az interneten ma már alig van nyoma: a könyvtárak (és a ZDF) honlapjáról is szinte nyomtalanul eltűnt.

A Süddeutsche Zeitung webes változatában egy október 3-án kelt jegyzet (www.sueddeutsche.de/kultur/artikel/499/40459/print.html) kritizálta a műsort: „A németek számára legjobb könyvet keresték, holott a kedvenc könyvet vagy a legfontosabb könyvet kellett volna keresni. Ha telefonszámot keresünk, a telefonkönyv a legjobb könyv. Egy hét éves kislánynak a Harisnyás Pippi a legjobb könyv. A Duden a legjobb könyv, ha a 'gonorrhoea' írásmódjára vagyunk kíváncsiak. Létezik-e egyáltalán »legjobb könyv« mint olyan? A két és fél órás záróműsor, amelyben az 50 művet és szerzőt irodalmárok méltatták, úgy festett, mint ha analfabétákhoz szólt volna, bár végeredményben érdekfeszítő volt. Nem is a sorrend, mert azt sejtettük, hogy a sikerlista a divatot fogja tükrözni. A nyertes művek legnagyobb részét már megfilmesítették, elsősorban azért voltak népszerűek. De a nevezés és a méltatás során felidéztek azokat a képeket és érzéseket, amelyek a mű elolvasásához kötődtek. ... A záró tévéműsor vezetőjét köszönet illeti: végül is ez volt a legtöbb, amit egy tévéshow a könyvekkel kapcsolatban el tud érni.”

A könyvtáros egyesület már idézett honlapján is csak az egyesület ügyvezető titkárának levele olvasható, amelyben egy újságírónt „tesz helyre”, aki a Das grosse Lesen program keretében meglehetősen elavult terminológiát használva (kölesönkönyvtárak stb.), úgymond, rossz színben tüntette fel a könyvtárakat, és egyrészt csupán a kölesönzési statisztikákat alapul véve tévesen ítélte meg tevékenységüket, másrészt a Németországban is csak lassan hódító elektronikus könyveket éltette, és nem is említette a könyvtárak tájékoztatásban betöltött fontos szerepét.

Hegyközi Ilona

Minőségmenedzsment Műhely Kiskunhalason

Kedves Barátom!

Hogy telnek a napjaid? Hogy érzed magad? Bevallom, kissé nehezen ültem neki e levél megírásának a karácsonyi készülődés közepette. Rendben ... inkább még most rögtön elárulom, hogy az előbb említett ok nem feltétlenül fedi a valóságot! Az embernek – tudod – arra van ideje amire szeretné, hogy legyen.

Voltál már olyan helyzetben, hogy megígértél valamit és ... Nos egész másként alakult minden mint gondoltad? Néhány héttel ezelőtt egy interjút készítettem, és ekkor felmerült a lehetséges, hogy részt ve-

hetnék a Minőségmenedzsment Műhely soron következő találkozóján, Kiskunhalason. Boldogan mondtam igent, mivel kíváncsi voltam erre a rendezvényre. Egyébként pedig azt gondoltam: „Elmegyek oda, és ahogy szépen megkértek, megírom rendben a beszámolót – végül is ennyi az egész”. Képzelheted, hogy hazatérésem után jó ideig rágódtam azon, voltaképpen hogyan is fog kinézni az a cikk, és mit is fogok írni. A fejemben napközben fel-felöltött egy-egy jó gondolat, gondolat-sor, de valahogy sehogy sem állt össze egészé.

Kiskunhalas számomra nagyon messzi kis pont Magyarországon. (Talan e gondolatomért nem sértődnek meg a rendezvény házigazdái, ha olvassák soraimat.) Tudod, hihetetlen volt, amikor ráeszméltem, hogy ha én a rendezvény napján reggel szeretnék lemenni oda, akkor a Józsefvárosi pályaudvarról kell indulnom nem sokkal 6 óra után. Mindez persze azután történt, hogy már beikszeltem a jelentkezési lapomon, hogy a konferencia napján, azaz azon a meglehetősen hideg novemberi hétfő reggelen érkezem az esemény helyszínére. Gondolhatod, hogy lelkesedésem alábbhagyott, de ekkor a szerencse mellém szegődött. A szerencse egy pillanat, amikor a sorsunkkal pozitív és teljesen azonos hullámhosszra kerülünk. Mint amikor például – esetemben – egy mikrobuszban ülsz, és azon kapod magad, hogy valóban nagyon nagy szerencse ért. Nemcsak azért, mert nem fagyoskodsz a pályaudvar szürke peronján, szemedben némi félelem furcsa fényével, hanem mert – bár itt is idegen emberek ülnek melletted – érdeklődéssel tekintenek rád, és rögtön szóba elegyednek veled. Később pedig ők lesznek a „műhelytársaid” is. Abban a kis mikrobuszban úgy éreztem első pillanattól kezdve, hogy egy kis közösség tagja vagyok. Már ekkor tudtam, hogy bajok lesznek azzal a tényszerű beszámolóval ...

Ez még vasárnap este történt. A vacsoránál már a másnapi program is szóba került. A társaság egy része rendszeres résztvevője a Műhelynek, más részük – mint jómagam – először jött el. Összesen kb. negyven-ötven fő. Az egy adott témához kapcsolódó előadásokat napközben tartják, utána pedig műhelymunka következik. Este Vidra Szabó Ferenc – lehet, Neked is ismerős a név – tart pszichodráma tréninget.

A hosszú út és a bőséges vacsora után, immár a szobámban ülve próbáltam rendet tenni a fejemben. Az is eszembe jutott, milyen lehet az üzletembereknek, színészeknek, akik hotelekben élik le az életük nagy részét. Ahogy körülnéztem, bár minden tiszta és rendezett volt, mégsem tudtam igazán elmélyülni a gondolataimban. Ekkor a fáradtság és a friss élmények éket vertek a rendszerező gondolkodás és személyem közé, tehát mély álomba zuhantam.

Másnap a reggelinél már ismerősök köszöntötték egymást. Volt, aki kollégája elé sietett a pályaudvarra. Szinte családiasan zajlott minden. Kiskunhalas Városi Könyvtárában szívesen látott vendégek voltunk. A Műhely fő témája a marketing volt, ami engem különösen érdekel. Voltaképpen be kell(ene) látni, hogy a könyvtár mint nonprofit szervezet, igenis komoly közgazdasági alapokon nyugvó marketingkonceptióira kell, hogy alapozza működését, a szolgáltatásait el kell adnia. Rengeteg jó példa merült fel a különböző marketingfogásokra. Például: sms-küldés a könyvtárközi kölcsönzés teljesítéséről, több nyelvű,

gyönyörű szóróanyagok, a könyvtár logójával mintázott papírtörülköző... Na jó, a legutóbbi nem volt.

Jó volt látni olyan embereket, könyvtárosokat, akik tényleg szívügyüknek érzik a könyvtárat, akik ténylegesen fontosnak tartják és fontossá is tudják tenni a könyvtárügyet. És ezen felül még szeretnek is együtt dolgozni.

Végül sikerült itt is interjút készítenem. Remélem, a szerkesztő lehozza. *(Lásd alább – a szerk.)* Mert ugye mégiscsak teljesítenem kellett valahogy a „küldetésemet”!

Az este fáradtan ért, de a velem együtt ottmaradtak sem bánták meg a pszichodráma tréningen való részvételt. Voltál már ilyen tréningen?

Ha nem, javasolhatom, hogy mindenképpen próbáld ki. Két óra alatt az ember életének több eseménye is felvillan, és egész más összefüggésekben látja meg őket, mint annak előtte. Akik ott voltunk, egy kicsit óhatatlanul is megnyitunk egymás előtt. Megtörtént, hogy képzeletbeli drámaszerepeink furcsa véletlenek folytán (amelyekben szintén nem hiszek) a valósággal majdhogynem egybeestek. A játék bizalmas légkörét az is adta, hogy az ott elhangzottaknak örökre köztünk kellett maradnia. Egy-két órára része lettünk egymás életének, majd mint ismeretlen-ismerősök a saját utunkon mentünk tovább... Mint ahogy most én is búcsúzom Tőled.

Minden jót és szerencsés találkozásokat kívánok... Esetleg a következő Minőségmenedzsment Műhelyen.

2004. december 17.

Anita

„A könyvtár élő, változó szervezet”

Beszélgetés Teveli Judit PR-tanácsadóval,
a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnökségi
tagjával

A Könyvtári Intézet szervezésében 2004. november 29-én tartották a soron következő Minőségmenedzsment Műhelyt, amelynek Kiskunhalas Városi Könyvtára adott helyet. A Műhely fő témája a könyvtári marketing volt. Ennek „ürtügyén” beszélgettem Teveli Judittal, aki *Marketing a könyvtári stratégiában* címmel tartott előadást a rendezvényen.

– Első perctől szakkönyvtárakban dolgoztam. – kezdte Teveli Judit a beszélgetést. – Vállalati szakkönyvtárban könyvtárosként, majd könyvtárvezetőként. Tehát szépen végigjártam a ranglétrát, ahogy azt más szakmákban is szokás. Az idők során egyre nagyobb rálátásom lett egy gazdálkodó szervezet könyvtárára, illetve

nagyobb részben információellátására. Később az Ipari Informatikai Központban már módszertanos voltam. Az elmúlt tíz évben szabadúszóként többféle feladatot vállaltam: információmenedzser, lapszerkesztő, PR-tanácsadó voltam. A könyvés a könyvtáros szakmában a marketing különböző területeivel kezdtem foglalkozni, így a könyvkiadással és a könyvkereskedelemmel kapcsolatos promóciós munkával. Dolgoztam a Magyar Rádió PR osztályán, a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivált szerveztem több éven át, részt vettem a Frankfurti Könyvvásár szervezésében abban az évben, amikor Magyarország volt a díszvendég. Egy esztendeje viszont szinte kizárólag az MKE érdekében tevékenykedem. Az eddig szerzett szakmai és marketing tudásomat, valamint kapcsolattudásomat felhasználva próbálom a könyvtárat és a könyvtárosokat elismertté és ismertté tenni a társadalom különböző rétegeinek, tagjainak körében. Elmondhatom, hogy azt csinálom, amit szeretek, ami tetszik. Az elmúlt évtizedek alatt megismertem és megszerettem a könyvtáros szakmát. Úgy érzem, hogy rengeteg érték van benne, amit nem becsülnék eléggé az emberek. A tapasztalatomat arra használom, hogy ismerjék meg ezt a szakmát igazán ... Ez számomra – mondhatjuk – küldetés.

– *Hogyan kerültél a Minőségmenedzsment Műhely rendezvényére?*

– Munkabizottság alakult azzal a feladattal, hogy segítse elő azt, hogy a magyar könyvtárügy 2004–2007. évi stratégiájának megvalósítása feleljen meg az európai uniós elvárásoknak. A munkabizottságban a Magyar Könyvtárosok Egyesületének képviselőjeként dolgoztam az elmúlt időszakban, amikor a magyar könyvtárügy marketing stratégiáját készítettük el. Ennek során ismerkedtem meg közelebbről a Könyvtári Intézet több munkatársával. Ők hívtak meg ide. Mostanra elkészült egy vitaanyag, amelyet a szakmai szervezetek nyilvánossága elé tárunk. Várjuk a reakciókat, javaslatokat, ötleteket, és azok alapján – terveink szerint tavaszra – készül el a végleges változat. A koncepció egyik fő „csapásiránya”, hogy 2007-re minden könyvtár készítse el a saját marketing stratégiáját.

– *A Műhely rendezvényén elhangzott előadásod is ennek a tervnek az elkészítéséhez adott szakmai tanácsokat. Kiemelted, hogy a könyvtár állapotának felmérésénél, a SWOT-analízis elkészítésénél legyünk nagyon objektívek. Különösen az intézmény gyengeségeinek az áttekintésekor. Tapasztalatod szerint jellemző a szubjektivitás ezeknél a felméréseknél?*

– Igen. Hajlamosak vagyunk arra, hogy a gyenge pontjaink okát rögtön megmagyarázzuk magunknak. Például ha rossz helyen van a könyvtár, arról nem én tehetek. Ezt eldöntve később le sem írom a gyengeségek közé, mert adott tény, nem tudok rajta segíteni – legalábbis ezt gondolom. Így hamis képet kapunk az intézményünkről, és nem tudjuk kezelni a problémákat.

– *A marketing szemlélet újító, újszerű látásmódot kíván. Véleményed szerint mikorra kap teret a szakmában szélesebb körben ez a szemléletmód?*

– A könyvtárosok valamennyien ismerik Ranganathan indiai könyvtártudós nevét. Az ő törvényeinek egyike, hogy „A könyvtár élő, változó szervezet”. Húsz évvel ezelőtt azt gondolhattuk: „Persze hogy változó, mert egyre több könyv lesz a polcokon.”. De nem! A változás nem ebben van. Ma látjuk, milyen okos volt ez az ember, a mai változások is őt igazolják. A változás lényege abban van, hogy

az olvasó igényeihez igazodunk. A tudós könyvtár, a gyűjtő könyvtár egyik fő funkciója a megőrzés volt, ma viszont a korszerű könyvtár információszolgáltató intézmény. És nem feltétlenül könyvek százazrei vannak a háttérben.

Állítom, hogy a könyvtárosok egy része már nem úgy gondolkodik, mint régen, csak ezt nem vették észre a könyvtárhasználók. Arra buzdítom a kollégákat, hogy mutassuk meg magunkat, és azt, hogy mit tudunk. Több van a könyvtárban, mint amit feltételeznek rólunk. A felmérések, amelyekről itt is hallhattunk, arra utalnak, hogy még a nem könyvtárhasználók körében is alapvetően pozitív kép él a könyvtárról. Azt kell elérni, hogy tudják, mit nyújt a könyvtár, hogy ténylegesen ismerjenek minket.

Valószínű, hogy személyi változások is bekövetkeznek majd a szakmában, ahogy egyre ismertebb és népszerűbb lesz a könyvtárosok világa. Ez olyan hely lesz óhatatlanul, ahova kíváncsognak majd az emberek. Ekkor már válogatni lehet a munkaerőben, mert itt *akarnak* dolgozni. Az évek folyamán fokozatosan alakul ki ez.

A Magyar Könyvtárosok Egyesületében kommunikációs tanfolyamok keretében már elkezdtünk foglalkozni a könyvtárosok szemléletének átalakításával. Ezen a képzésen stratégiai marketing gondolkodásra is megtanítjuk őket. Ez garancia arra, hogy a hosszú távú szemlélet kialakuljon: az olvasói igények változásának figyelésével és a „piaci környezet” figyelésével a szakma kidolgozza a változásokra adott válaszokat. Fog ez működni szépen, fokozatosan!

Pegán Anita